

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 9.

Fredagen den 12 februari.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Riksdagsman Arthur Engberg är på grund av febril influensa oförmögen att fullgöra sitt uppdrag såsom riksdagsman under den närmaste tiden.

Stockholm den 9 februari 1926.

J. Tillgren,
leg. läkare.

§ 3.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 72, med förslag till lag om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete;

nr 73, med förslag till lag om arbetstidens begränsning;

nr 74, angående definitiv lönereglering för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m.;

nr 75, med förslag till ny provinsialläkartaxa;

nr 76, angående lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader;

nr 81, med förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslag); och

nr 70, angående utsträckt tillämpning av de militära avlöningsreglementena m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 71, angående iståndsättande av fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm m. m.; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 67, angående höjning av maximivärdet för jordbrukslägenheter vid lån ur egnahemslånefonden;

nr 68, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond; och

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 9.

nr 69, angående fiskerätt m. m. i vissa kronan förbehållna, ovan odlingsgrän-
sen belägna vattenområden i Västerbottens län.

§ 5.

Vidare föredrogos de på kammarens bord liggande motionerna; och remitte-
rades därvid

till konstitutionsutskottet motionen nr 352 av herr förste vice talmannen
Hamilton m. fl.; och

till behandling av lagutskott motionen nr 353 av herr *Lindmark*.

§ 6.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 17 och 18 bordlades åter.

§ 7.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Ko-
nungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
med förslag till lag om ändrad lydelse av § 10 i förordningen den 16 november
1863 angående allmänt kyrkomöte;

från bankoutskottet, nr 19, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställ-
ning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12
maj 1897; samt

från första lagutskottet:

nr 20 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad
lydelse av andra stycket av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 angå-
ende ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om de svenska lapparnas rätt
till renbete i Sverige; och

nr 21 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad
lydelse av 8 § i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.

§ 8.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgivande av förnyad
förklaring i enlighet med bestämmelserna i art. 36, andra stycket, av stadgan
för den fasta mellanfolkliga domstolen;

nr 4, i anledning av väckt motion angående införande av verklig (decisiv)
folkomröstning; och

nr 5, i anledning av väckt motion angående krigsväsendets fullständiga av-
rustning såsom mål för Nationernas förbund m. m.; samt

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl.
Maj:ts proposition angående anslag för vetenskaplig bearbetning av vissa, av
professor J. G. Andersson hopbragta ostasiatiska arkeologiska samlingar.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
 herr *Bengtsson* i Norup' under 10 dagar fr. o. m. den 15 febr.,
 » *Eriksson* i Grängesberg » 4 » » 13 »
 » *Björklund* » 4 » » 13 » och
 » *Björkman* » den 13 februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.44 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 13 februari.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Undén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 84, angående godkännande av en mellan Sverige och Siam avslutad vänskaps-, handels- och sjöfartstraktat.

Denna proposition bordlades.

§ 2.

Enligt därom den 6 innevarande februari fattat beslut företogs nu val av dels tjugufyra valmän för utseende av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos vid valens slut hava blivit utsedda till

valmän:

Herr *Jansson* i Edsbäcken,
 » *Olsson* i Kalmar,
 » *Andrén*,
 » *Bernström*,
 » *Engberg*,
 » *Eriksson* i Stockholm,
 » *Eriksson* i Grängesberg,
 » *Fast*,
 » *Fjellman*,
 » *Gardell* i Gans,
 » *Göranzon*,
 » *Hansson* i Trollhättan,
 » *Jensen*,

herr *Lindman*,
 » *Löfgren* i Stockholm,
 » *Mosesson*,
 » *Olsson* i Rimforsa,
 » *Persson* i Trången,
 » *Svedman*,
 » *Sävström*,
 » *Wagnsson*,
 » *Ödström*,
 » *Öhman* och
 fru *Östlund*,

herrar Jansson i Edsbäcken och Olsson i Kalmar vardera med 133 röster
 samt var och en av de övriga valmännen med 131 röster; samt

suppleanter:

herr *Bodén*,
 » *Karlsson* i Vadstena,
 » *Ernfors*,
 » *Weijne*,
 » *Andersson* i Höör och
 » *Persson* i Falla,
 var och en med 79 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 3.

Vidare anställdes val av dels sex revisorer för deltagande i den granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, som skall äga rum under innevarande år, dels ock sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens andra kammare hava blivit utsedda till revisorer och suppleanter, nämligen:

herr <i>Borg</i>	till revisor med	herr <i>Johansson</i> i Uppmälby som suppleant,
» <i>Hamrin</i>	» » » »	<i>Ödström</i> » »
» <i>Lorichs</i>	» » » »	<i>Magnusson</i> i Skövde » »
» <i>Nilsson</i> i Tånga »	» » » »	<i>Magnusson</i> i Kalmar » »
» <i>Svensson</i> i Bettingetorp »	» » » »	<i>Nilsson</i> i Antnäs » » och
» <i>Sävström</i> » » » »	» » » »	<i>Carlsson-Frosterud</i> » »

var och en med 82 röster.

§ 4.

Slutligen företogs val av dels tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till

valmän:

herr *Anderson* i Storegården,
 » *Borg*,
 » *Fast*,

herr *Fjellman*,
» *Gustafson* i Vimmerby,
» *Hage*,
» *Hamrin*,
» *Hedlund* i Häste,
» *Hedlund* i Östersund,
» *Hedvall*,
» *Jansson* i Edsbäcken,
» *Jansson* i Falun,
» *Johansson* i Edsbyn,
» *Johanson* i Hallagården,
» *Johansson* i Uppmälby,
» *Lindmark*,
» *Lorichs*,
» *Lovén*,
» *Magnusson* i Kalmar,
» *Nilsson* i Örebro,
» *Olsson* i Berg,
» *Olsson* i Kalmar,
» *Westman* och
» *Wikström*,

var och en med 40 röster; samt

suppleanter:

herr *Ernfors*,
» *Jeppsson*,
» *Ros*,
» *Kloo*,
» *Molander* och
» *Andersson* i Katrineholm,

herr *Ernfors* med 33 röster samt var och en av de övriga suppleanterna med 32 röster.

Ordningen mellan de fem suppleanter, som fått lika röstetal, bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottnings.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de i paragraferna 2—4 här ovan omförmälda valen.

§ 6.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 77, angående utbyte av mark mellan kronan och vissa enskilda personer i Boden,
nr 78, angående ersättning till förre värnpliktige Helge Natanael Andersson:
nr 79, angående ersättning till underofficerskorpralen John Timus Anderssons dotter Ruth Majken Gunhild; och
nr 80, angående befrielse för förre korpralen E. A. Olsson från skyldighet att gälda visst skadeståndsbelopp.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 7.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 72, med förslag till lag om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete; och

nr 73, med förslag till lag om arbetstidens begränsning;

till statsutskottet propositionerna:

nr 74, angående definitiv lönereglering för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m.;

nr 75, med förslag till ny provinsialläkartaxa; och

nr 76, angående lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 81, med förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslag); samt

till statsutskottet propositionen, nr 70, angående utsträckt tillämpning av de militära avlöningsreglementena m. m.

§ 8.

Konstitutionsutskottets utlåtanen nr 3—5 och sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtanen nr 2, som nu föredrogs, bordlades åter.

§ 9.

Ordet begärdes härafter av

Herr andre vice talmannen **Nilsson**, som yttrade: Herr talman! Med hänsyn till den synnerligen stora omfattning, som Kungl. Maj:ts propositioner nr 72, 73 och 81 angående arbetstidens begränsning hava, hemställer jag, att kammaren måtte medgiva utsträckning av motionstiden för dessa ärenden till det sammanträde, som infaller näst efter tjugonde dagen från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 10.

*Ang.
ändringar i
förordningen
ang. stats-
monopol å
tobaks-
tillverkningen.*

Härpå föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, m. m.

Därvid anförde:

Herr **Lithander**: Herr talman! Vid bevillningsutskottets föreliggande betänkande har jag fogat en blank reservation, och jag skall nu be att få begagna detta tillfälle för att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra vissa önskemål och göra vissa erinringar rörande den kungliga proposition, som här föreligger.

Jag skulle då först vilja säga, att jag förstår att herr statsrådet har känt sig, som det här står, mycket tveksam, huruvida icke preferensaktieägarnas rätt trädess för nära, när man gör den omläggning, som den kungliga propo-

tionen föreslår, i avsikt att kunna skapa en vinstregleringsfond, varvid man frångår det avtal, som är träffat med dessa preferensaktieägare. Jag förstår den strävan, som regeringen har haft, att förhindra, att de samhällen, i vilka tobaksmonopolets verksamhet drives, skola få del av skattebeloppen, vilket blir följden, därest vinsten helt och hållet på vanligt och tidigare brukligt sätt utgår. För min del kan jag icke egentligen se någon olycka i, att de samhällen, där denna verksamhet bedrives, och där verksamheten tidigare har bedrivits såsom enskild sådan, få sin skatteinkomst av detta. Jag kan beklaga, att det sätt, på vilket vissa samhällen använda dessa medel, lämnar åtskilligt övrigt att önska, men jag kan icke se något oriktigt i, att samhällena få del av detta i form av skatteintäkter. Jag skulle endast vilja säga beträffande denna ändring, att den vinstregleringsfond, till vilken det nu skall avsättas medel och som är begränsad till högst 5,000,000 kronor, är väl stor. Och sedan den har uppgått till 5,000,000 kronor, skall avsättning ske jämväl till andra fonder. Jag anser, att det vore riktigt, om riksdagen begränsade denna tobaksmonopolets möjlighet att avsätta medel till fonder. Ty om det icke nu säges ett enda ord i motsatt riktning, så innebär detta — det vill jag fästa uppmärksamheten på — i verkligheten endast ett carte blanche för tobaksmonopolet att göra ungefär, som det vill. Jag vill här starkt stryka under, att en sådan möjlighet bör icke över hövan användas, ty det, som på så vis avsättes till fonder, utgör i alla fall inkomst av denna näring, och då bör riksdagen hava sitt ord med i laget, lika väl som när det gäller att bevilja ett anslag eller avgöra, huru statens medel skola användas. Och jag hoppas, att herr statsrådet välvilligt vill draga sig denna erinran till minnes, så att, om större avvikelser från den beräknade vinsten skulle inträffa, riksdagen i varje fall får tillfälle att yttra sig om denna sak.

Nu är det ju så, att en mycket stor del av preferensaktiestocken ligger i allmänna fonder — pensionsförsäkringsfonden lär exempelvis ha en hel del pengar där — så att den försämring, som för preferensaktieägarnas vidkommande inträder, drabbar ju till mycket stor del staten. Men principiellt anser jag det vara orätt, att när staten träffat avtal med vissa personer, den skall, med utnyttjande av sin makt, tvinga fram någonting, som för dem icke är önskvärt.

Samma gäller, och i än högre grad, när staten lägger sin tunga hand, såsom den här gjort, på en näring, om det sätt, varpå staten behandlar de yrkesutövare av olika grader, vars medverkan behövs för att föra ut dessa varor till allmänheten, och vilka i en om ock begränsad näring skola ha tryggats till sina utkomstmöjligheter. Det är oerhört viktigt därvidlag, att staten, tobaksmonopolet och regeringen, med den makt, som de sitta inne med, icke utöva denna makt på något sätt, som kan kallas hänsynslöst, eller gå fram med onödig skärpa. Det är icke utan, att man har kunnat förmärka, att härvidlag en större hårdhet många gånger tillämpats, än vad nöden torde hava krävt. Det står på sidan 10 i den kungliga propositionen: »I vad departementschefen härutinnan anförut förklarade sig vederbörande utskott instämma och tillade: Utskottet insågo å ena sidan till fulla vikten av att försäljningsorganisationen ordnades efter ekonomiska och affärsmässiga principer till nedbringande av försäljningskostnaden. Men å andra sidan hyste utskottet den uppfattningen, att, även inom den ungefärliga ramen för de dåvarande försäljningskostnaderna, hänsyn i något större utsträckning än hittills skulle kunna tagas till de olika handlaregruppernas behov genom lämplig differentiering av rabattsatserna.»

Detta är en tydligt och klart uttryckt önskan från bevillningsutskottet. Och riksdagen har godkänt denna, så att vi förvänta, att tobaksmonopolet och regeringen vilja beakta och följa denna riksdagens tydligt uttalade mening. Så har hittills icke skett. Jag vet, att tobaksmonopolets ingripande genom kraftigt nedsatta rabattsatser hårt träffat mången näringsidkare, så att denne knappast

Ang.
ändringar i
förordningen
ang. stats-
monopol å
tobaks-
tillverkningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
förordningen
ang. stats-
monopol å
tobaks-
tillverkningen.
(Forts.)

kunnat finna ens en mycket anspråkslös bärning. Och jag har senast för några dagar sedan, då jag av en tillfällighet besökte gamla Stockholm, konstaterat, under vilka blygsamma förhållanden dessa människor få söka sin utkomst. Jag vill till herr statsrådet be att få rikta en vördsam hemställan om att dessa gruppers intressen bli i möjligaste mån beaktade och bli beaktade i den anda och det sinne, som riksdagen här tidigare har beslutat om. Det står här i fortsättningen av den kungliga propositionen: »I övrigt ville utskottet särskilt understryka vikten av förtroendefull samverkan mellan monopolbolaget och handelns utövare. Utskottets berörda uttalande blev av riksdagen godkänt.»

Jag skall be att få fästa herr statsrådets uppmärksamhet på ytterligare ett förhållande, som måhända icke har observerats av herr statsrådet därför att även vid ett uppmärksam studium av tobaksmonopolets berättelser har man svårt att få klarhet i detta förhållande. Det är så, att för ett antal år sedan — jag vet icke hur länge sedan, ty det tycks hava lagts en hemlighetsfull slöja över denna sak — har tobaksmonopolet i direkt konkurrens med de köpmän, för vilka näringsfrihetens utövning skulle bevaras, emedan det gällde deras utkomst, köpt in en med dessa konkurrerande verksamhet, benämnd aktiebolaget Havannamagasinet. Jag har i den senaste revisionsberättelsen sett, att aktierna i detta bolag äro upptagna till 200.000 kronor, men de hava icke bevärdigats med någon som hels revisionsberättelse i den sist utkomna berättelsen, och jag har fåfängt letat efter något om dem i de föregående. Nu fick jag från riksdagens bibliotek helt nyss berättelsen för 1923, men i den saknades alla de sidorna; jag har skickat efter ett annat exemplar, men har icke ännu haft tillfälle att se, huruvida någonting finnes där eller icke. Vad jag sett tidigare är, att det i föregående berättelse icke finnes ett ord nämnt om denna sak — nej, herr statsrådet, det finnes icke heller i 1923 års berättelse ett ord om denna sak. Då är det i alla fall anmärkningsvärt, att slöjan drogs bort genom en artikel i Dagens Nyheter för den 20 november 1925, alltså förra året, där det påpekades, att bolaget förvärvat aktierna för 900.000 kronor, och att skattemyndigheterna icke godkänt, att tobaksmonopolet bortskrivit 400.000 kronor av värdet på dem. Nu ser jag, att i senaste berättelsen stå de upptagna till 200.000 kronor. Men nog vore en affärsverksamhet av denna omfattning och art värd att tagas med i detta bolags berättelser, även om det är fråga om så stora belopp, som tobaksmonopolet rör sig med. Rent principiellt har riksdagen rätt att få veta, vad tobaksmonopolet gör, framför allt när det avviker så mycket från vad som står här, att det skall vara »förtroendefull samverkan mellan monopolbolaget och handelns utövare».

Det är emellertid icke endast den omständigheten, att tobaksmonopolet har valt denna väg för att direkt konkurrera med de yrkesutövare, som hava denna näringsgren med mycket starkt begränsade rabatter sig förbehållna, som gör, att de i många fall få en som jag sade mycket torftig bärning. Tobaksmonopolets styrelse har icke hesiterat att också särskilt gynna denna sin egen men inkognito bedrivna verksamhet. Man har med de rabattsatser och den beskattning, som gäller, försvårat för de gamla näringsutövarna att kunna föra gamla kända märken i marknaden: det ena efter det andra har försvunnit, men detta bolag eller detta Havannamagasin, denna tobaksmonopolets egen skapelse eller egna barn har fått sådana märken, som de övriga handlandena icke få. Det synes mig icke vara någon jämnställdhet, och jag hoppas, att herr statsrådet ville med sitt inflytande föra det därhän, att om den saken skall fortsätta — för min del anser jag hela förfarandet oriktigt — låta absolut rättvisa bli rådande, så att de övriga köpmännen få njuta samma villkor och samma förmåner, då de driva sin näring. Då först blir det i överensstämmelse med vad bevillningsutskottet och riksdagen tidigare har bestämt, och det bör komma in i nästa revi-

sionsberättelse en redogörelse för hela detta förhållande, ty hittills har riksdagen hållits i fullkomlig okunnighet härom. Det är endast skattemyndigheternas ingripande, som blottat detta förhållande, att det är dock 100,000 kronor, som detta gynnade företag fått lov att avskriva. Det kan icke en annan köpman, han har icke förmånen att med tobaksmonopolets rikt flödande medel få lätta sin näring med 400,000 kronor, det blir icke någon jämställdhet. I varje fall stå de nu i sista berättelsen upptagna till 200,000 kronor, men jag ber att få efterlysa alla de uppgifter, som äro behöfliga för att för riksdagen fullt klart och tydligt lägga denna fråga på bordet, med de villkor och skattesatser och rabattsatser som gälla och vilka märken som förbehållits det egna bolaget men som förvägras de andra, så att man kommer fram till full och hel rättvisa.

Det är en sak i den kungl. propositionen som har gjort mig mycket betänksam. Det har från monopolbolagets sida föreslagits en anordning, som jag skall be att herr statsrådet har sin alldeles särskilda uppmärksamhet riktad på. Ty om vid dess tillämpning icke full rättvisa utövas, komma alltjämt de svåra förhållanden, som näringsidkarna i övrigt äro utsatta för, att i mycket hög och enligt min mening orättvis grad förvärras. I denna anordning som föreslagits av Kungl. Maj:t spårar jag för övrigt ett försök att så småningom omärkligt komma fram till något som står i absolut strid med vad riksdagen beslutat rörande den enskilda handelns utövning och den regulator, som allmänheten vill hava och behöver hava och bör hava för att icke tobaksmonopolet eller ett monopol skall kunna utnyttjas över hövan och till allmänhetens förfång. Det är nämligen så, att här föreslagits, att det skulle beredas möjlighet att så småningom avlösa vissa av dessa, som nu driva sin näring, med lägst 1,200 kronor och med högst 3,000 kronor. Från början hade förslaget rört sig om något högre belopp, men en sparsam finansminister har sänkt beloppen. Jag får lov att säga för min del för det första, att om det gäller att ersätta en människa för en förlorad näring, så torde det icke vara många i denna kammare, som skulle vilja taga sådan gottgörelse i form av en engångsersättning om minst 1,200 kronor och högst 3,000 kronor efter ett långt livs verksamhet i många fall på detta område. Det är icke endast ett otillräckligt belopp, men förfarandet avklipper så småningom den ena efter den andra, och slutligen, när rabatterna satts så lågt, att de icke kunna existera på dem, tvingas de måhända till att taga vad som sålunda erbjudes från monopolet.

Inom avdelningen av utskottet blev uppmärksamheten fäst på, att riksdagen borde vara den, som hade att behandla dessa frågor; tillämpningen av detta avlösningsförhållande borde icke avgöras av en utomstående. Uppmärksamheten fästes därpå av någon, som ansåg att beloppet var för högt, vilket dock uppkallade en ärad representant till gensaga. För att visa, huru lindrigt tobaksmonopolet skulle komma ifrån denna sak, framhöll han i stället att monopolets styrelse erbjudit sig giva tobakshandlarna en obetydlighet av vad dessa i verkligheten varit berättigade till. Ivern att påvisa att man icke givit för mycket — här anser man riksdagen bör passa på! — har alltså lockat att blotta den verkliga innebörden av åtgärden. Det har också upplysts oss, att vad tobaksmonopolet här föreslår såsom engångsersättning i verkligheten icke uppgår till vad man på endast ett och ett halvt år skulle behöva lämna i hyresbidrag. Vidare har det påpekats, att av det sålunda begränsade beloppet stat och kommun plocka tillbaka i skatter icke mindre än 12 $\frac{1}{2}$ %.

Jag förvånar mig icke över, att bland mängden av ärenden, som åvila en finansminister, måhända en sådan detalj som den förevarande icke kan beaktas såsom sig bör. Men jag vill be herr statsrådet, att, när nu uppmärksamheten är riktad på denna sak, skipa rättvisa åt de människor det här gäller.

Det har från många håll framhållits, vilka svårigheter som i detta sammanhang uppkomma även för partihandlarna, vilka ju ha laglig rätt att existera

Ang.
ändringar i
förordningen
ang. stats-
monopol å
tobaks-
tillverkningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
förordningen
ang. stats-
monopol å
tobaks-
hållverkningen
(Forts.)

och som skulle vara tryggade genom de bestämmelser, som riksdagen i förevarande avseende meddelat. Den tillämpning, som tobaksmonopolet gjort av bestämmelserna, har emellertid medfört det resultat, att den ena efter den andra givit upp striden och att det är med flämtande liv, som många av dem existera, då de icke ha möjligheter att täcka sina kostnader. Man får icke under de strävanden, som från många håll göra sig gällande, att staten skall driva näring, se bort ifrån, vad som kräves för att göra rättvisa åt vederbörande. Man kan endast tänka på de bestämmelser, som här äro meddelade om ett enhetligt rabattsystem och om en licensavgift, som skall gå till tobaksmonopolet och beräknas procentuellt, vilket medför, att partihandlarna i jämförelse med detaljhandlarna komma i det för dem förödande läget, att de för import av en vara få räkna med licens utgående procentuellt med vida högre belopp. Jag vill hemställa till herr statsrådet att rätta till olägenheterna på denna punkt, så att det blir en rimlig och nöjaktig skillnad mellan detaljhandlarna och partihandlarna. Vad detaljhandeln beträffar är det heller icke mer än rätt, att de, som sedan gammalt ha specialaffärer inom tobakshandeln, bli något förmånligare ställda, än de som idka sådan försäljning vid sidan av annan verksamhet.

Folk kunna icke existera på de villkor, som tobaksmonopolet vill inrymma åt dem.

Från de svenska tobaksengrossisternas förening har, jämte det man yrkat nedsättning av skatten å importvaror, uttalats önskemål om, att om tobaksvaror bli skadade, så att de icke kunna föras i marknaden, det skulle införas ett rimligt förfarande med hänsyn till restitutionen av avgifter för beviljade licenser. Jag vill nämna för herr statsrådet, att ehuru det i Danmark icke finns några lagbestämmelser i detta avseende, har man ansett human och rimligt att vidtaga åtgärder på förevarande punkt. Ingen blir lidande, ty varorna skola ju förstöras, men man ställer det så för vederbörande, att de icke med den knappa avsättning de ha, lida förluster i anledning av olycksfall eller på grund av att varan eljest, av vilken orsak det vara månde, förfäres. Även härvidlag hemställer jag, att herr statsrådet ville vara vänlig att söka, i den mån ske kan, skipa rättvisa.

Det är för övrigt icke endast detaljhandels- och partihandelskåren utan även många medarbetare samt resande och agenter inom branschen, som på grund av rådande bestämmelser ha det synnerligen svårt. Jag hoppas, att man från herr statsrådets och tobaksmonopolets sida kommer att ägna förståelse åt denna sida av saken, så att strävandena inriktas på att i möjligaste mån råda bot på missförhållandena.

Det skulle vara åtskilligt till att säga i denna fråga, men jag skall begränsa mig till vad jag nu sagt. Jag har för min del, när denna fråga var före förra året, reserverat mig mot det förslag, som då förelåg, då jag ansåg, att det icke var tillfredsställande. Riksdagen fattade ju i fjol ett beslut, som gick ut på förnyelse under fem år av ifrågavarande kontrakt, och det är givetvis för länge att vänta i fem år på rättelse för många, som driva näring på förevarande område.

Jag vill, herr statsråd, med dessa få erinringar varmt lägga på herr statsrådets hjärta det svåra läge, som verkligen åtskilliga inom tobaksnäringen äro utsatta för, och jag hoppas, att vi icke behöva avvakta en femårsperiod för att göra vederbörande rätt, utan att det må ske i så snabbt tempo som möjligt.

I detta yttrande instämde herr *Uddenberg* i Varberg.

Herr **Röing**: Herr talman! Jag skulle icke ha begärt ordet, då ju den siste ärade talaren begränsade sitt anförande till att framföra några önskemål

till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet och då han icke framställde något yrkande, om icke den ärade talaren hade i sitt yttrande inlagt en uppfattning, som går stick i stäv mot majoritetens inom bevillningsutskottet åsikt i den föreliggande frågan.

Det är alldeles riktigt, som herr Lithander påpekade, att bevillningsutskottet vid 1924 års riksdag medgav, att vissa specialister nog voro värda en viss hjälp från monolets sida, för att rättvisa i möjligaste mån måtte skipas. Utskottet tänkte sig då som en lämplig utväg, att rabattsatserna för de olika minuthandlarna skulle differentieras. Monopolbolaget har emellertid visat, att ett sådant tillvägagångssätt är föga lämpligt ur merkantil synpunkt. Detta har föranlett bolaget att utarbeta ett förslag om beviljande av ersättning åt vissa minuthandlare. Det är detta förslag, som bevillningsutskottet under ärendets behandling sökt värdesätta.

Utskottet har gjort det uttalandet, att utskottet med frånträdande av sin ståndpunkt vid 1924 års riksdag anser alla berättigade krav tillgodosedda tillfölje 1914 och 1924 års riksdagars uttalanden, om i överensstämmelse med det utarbetade förslaget ifrågavarande minuthandlare få den ersättning, som monopolbolaget tänkt sig. Godkänner riksdagen, såsom jag antager, bevillningsutskottets förslag till motivering, förmodar jag, att herr Lithanders uttalade erinran på denna punkt icke behöver föranleda finansministern att ägna vidare uppmärksamhet åt detta spörsmål, ty därigenom har riksdagen uttalat sin bestämda åsikt i det avseende, varom här är fråga. Det är emellertid självklart, att denna engångsersättning icke får föranleda en minskning av de nuvarande rabattsatserna för minuthandlarna.

Vad grosshandlarna beträffar, har jag, herr talman, i en utförlig reservation till bevillningsutskottets betänkande vid 1924 års riksdag uttalat min åsikt, och den uppfattning, som jag då gav uttryck åt, vidhåller jag helt och fullt. Jag ger herr Lithander alldeles rätt i det hänseendet, att det är för mig fullständigt oförklarligt, varför icke någonting göres på grund av det missförhållandet, att, om av en eller annan anledning tobaksvaror bli skadade — vi kunna tänka oss en eldsvåda, eller att vatten tränger in i lagerlokalerna och förstör de tobaksvaror, som där magasineras — den licensavgift, som är åsatt tobaksvarorna, icke skall kunna restitueras, därest vederbörande köpman anmäler sig för monolet och anhåller, att monolet skall förstöra varorna. Det är ett krav, som är överensstämmande med den enklaste rättvisa och billighet. Anser monopolbolaget sig tillfölje gällande lagstiftning förhindrat att medgiva dylik restitution, bör det föranleda herr statsrådet att till nästa års riksdag inkomma med en proposition med förslag till sådan ändring, att restitution av licensavgiften kan medgivas.

Jag ber, herr talman, att till sist få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Den siste ärade talaren strök starkt under, att det yttrande som står på sida 9 i bevillningsutskottets betänkande nr 6, nämligen att utskottet, därest ifrågavarande överenskommelse kommer till stånd, anser, att bolaget helt fulltgjort de särskilda förpliktelser mot tobakshandlarna, varpå såväl 1914 som 1924 års riksdagar häntytt. Jag ber gentemot detta, herr talman, få säga, att när man fått de upplysningar inom bevillningsutskottet, som jag tillåtit mig återgiva, nämligen att engångsersättningen motsvarade endast ett och ett halvt års hyresersättning ävensom att styrelsen erbjudit sig giva endast en obetydlighet av vad tobakshandlarna äro berättigade till, så skulle jag vilja göra gällande, att man borde utbyta uttrycket »helt fullgjort» mot »till en liten del fullgjort» de förpliktelser, som riksdagen tidigare åtagit sig.

*Ang.
ändringar i
förordningen
ang. stats-
monopol å
tobaks-
tillverkningen.
(Forts.)*

Ang.
ändringar i
förordningen
ang. stats-
monopol å
tobaks-
tillverkningen.
(Forts.)

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Det förhåller sig så, att när man går in på bedömande av förevarande ersättningsfråga, får man icke lämna ur sikte, att redan förut viss ersättning beviljats de ifrågavarande tobakshandlarna. När vid 1924 års riksdag dåvarande finansminister Beskow i samband med förnyelse av kontraktet med tobaksmonopolet gjorde vissa uttalanden rörande rabattsatserna och deras olika gradering för specialister och andra försäljare, så underströkos dessa ganska kraftigt av bevillningsutskottet. Det är också detta utskottets uttalande, som är orsaken till att frågan föreligger i dag.

Från monopolbolagets sida har förklarats, att man ur affärssynpunkt icke är villig att gå in efter de linjer, som riksdagen då uttalade, men att man önskade vara med om en ny avlösning, sådan som man skisserat i det föreliggande förslaget. Jag, i likhet med åtskilliga andra, kan nu visserligen icke anse, att förslaget ger vad 1924 års riksdag avsett att ge tobaksspecialisterna. Saken har emellertid delvis förändrats därigenom, att det förslag, som här föreligger, framkommit genom vad man i viss mån kan kalla en överenskommelse, och det är sålunda praktiskt taget intet annat att göra än att fullfölja den linje, som här är utstakad. Jag tror sålunda, att man på sakens nuvarande ståndpunkt icke vinner ett dyft med att följa den väg, som herr Lithander nu liksom vid alla föregående tillfällen, när vi behandlat denna sak, oavsett vilka vägar vi gått, alltid velat följa.

Jag skulle i detta sammanhang också vilja erinra om att det visst icke är så, som herr Lithander påstår, att utskottet ger tobaksmonopolet möjlighet att få göra vilka fondbildningar man önskar. Såsom det mycket tydligt framgår, om kammarens ärade ledamöter läsa det tredje stycket å sidan 9 i utskotts-betänkandet, så har utskottet uttalat, att, när vi komma till det tillfälle, att nytt kontrakt skall uppgöras med tobaksmonopolet, man skall taga under övervägande, huruvida icke de medel, som nu läggas i fonder, direkt kunna tillföras statsverket och disponeras av detta.

Jag skulle också i detta sammanhang vilja påpeka för herr Lithander, att när utskottet talat om nödvändigheten att lämna hjälp åt detaljhandlarna och man år 1924 så starkt underströk, att detta innebure en rättvisa, så mente utskottet icke importörerna, lika litet som utskottet menar det uti sitt utlåtande i dag.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag skulle icke begärt ordet i denna debatt, då ju intet annat yrkande är framställt än om bifall till utskottets hemställan, om jag icke ansett det nödvändigt att stryka under, att utskottets utlåtande faktiskt måste innebära, att med den nu föreslagna avlösningen av ifrågavarande s. k. specialtobakshandlare riksdagen verkligen förklarar, att alla tidigare löften och yttranden om att monopolet hade några särskilda hänsyn att taga gentemot dem, som vid monopolets införande voro specialtobakshandlare, härigenom äro uppfyllda. Om icke detta vore förutsättningen, skulle de ungefär 2 miljoner kronor, som det här gäller, helt enkelt vara från statens sida bortkastade medel.

Jag skall icke fördölja, att jag själv från början haft mina sympatier på en annan sida, i riktning mot ett annat slags uppgörelse än den som här är framlagd. Det är verkligen icke så, som herr Lithander tror, att denna fråga tilldragit sig endast mindre uppmärksamhet på grund av att många andra och större funnits. Jag skulle vilja säga, att den är en av de frågor, som förorsakat mig mest besvär och mest bekymmer av alla under den gångna hösten. De förhandlingar, som förts mellan tobaksmonopolet och tobakshandlarnas förening, fördes först på den grundvalen, att man skulle tänka sig en differentiering

av rabatterna, så att specialtobakshandlarna skulle få högre rabatt än de övriga, och det föreföll mig, som om denna väg icke skulle varit alldeles oframkomlig. Gentemot den uttryckliga och enhälliga förklaringen från mono-
polets styrelse, att mono-
polet på detta sätt skulle komma i en ohållbar position gentemot alla andra handlande, var det emellertid icke möjligt för mig att hålla fast vid den ståndpunkt, som jag till en början fann naturligast och som funnit uttryck i riksdagens skrivelse. När så i stället en utsikt till uppgörelse visade sig möjlig på de här framlagda linjerna, fann jag mig föranlåten att låta denna uppgörelse komma till riksdagens kännedom. Men jag vill erinra om, att från departementschefens sida har denna uppgörelse icke blivit förordad till antagande, därför att den i så hög grad avvek från de linjer, som riksdagen förra året antydde. Jag ansåg emellertid, att eftersom denna linje var den enda, som för tillfället var den framkomliga, om man överhuvud taget skulle komma till en uppgörelse, var det lämpligt för riksdagen att på nytt taga ståndpunkt till frågan, och det är detta, som nu skett genom förvarande yttrande från bevilningsutskottet, vilket tycks komma att bli riksdagens beslut. Jag vill upprepa, att det är nödvändigt att det slås i denna debatt, att med ett antagande av ifrågavarande s. k. avlösning äro alla de tobaksmono-
polets förpliktelser, som antyddes vid 1914 års och 1924 års riksdagar, helt och fullt honorerade.

Eftersom jag ändå har ordet, kan jag säga ett par ord till herr Lithander rörande ersättningarnas storlek. Det är alldeles riktigt, att jag under de förhandlingar som förts försökt pressa ned storleken av den summa, som skulle gå till en dylik avlösning. Jag vill emellertid påpeka, att det icke, såsom herr Lithander tycks ha uppfattat saken, är meningen, att summan skulle utgöra en ersättning för att handlarna skulle avstå från handeln med tobaksvaror. De förbinda sig icke, därför att de mottaga dessa penningar, att sluta upp med tobakshandeln, utan de befinna sig i precis samma läge som förut. Man skulle i stället kunna säga, att det rör sig om en engångsersättning i utbyte mot den högre rabatt, som man annars skulle kunnat tänka sig och som man möjligen kunnat begränsa till visst antal år.

Sedan nämnde herr Lithander några ord om tobaksmono-
polets metod att själv sälja tobaksvaror direkt. Det förefaller, som om det vore rimligt, att mono-
polet skulle ha rätt att sälja tobaksvaror på det sätt, som från mono-
polets synpunkt förefaller vara det mest ekonomiska. Det är naturligtvis lämpligt, att mono-
polet har en möjlighet att uti stora och välutrustade affärer föra sina varor i konkurrens med importörerna, och det finns ingenting i detta, som strider mot den hållning, statsmakterna intagit till mono-
polet.

Slutligen ett ord även om importörerna. Det är riktigt, att importörerna delvis tyckas ha kommit i ett sämre läge genom vissa av statsmakterna beslutade åtgärder. Men den ena av dessa åtgärder, nämligen upprättandet av s. k. tobaksskattelager, vidtogs i importörernas eget intresse: att de skulle kunna ligga med sina lager och icke behöva få beskattat mer än vad de kunde ha säkerhet att sälja. Det har visat sig, att tobaksskattelagren utnyttjats av de mindre handlarna, delvis gemensamt, på ett sätt, som ställt de äldre importörerna i en svårare ställning. Men detta är en sak, som icke strider mot den handelsfrihet, vilken herr Lithander i detta fall tycks tala för. Slutligen är det riktigt, att genom den förhöjning i tullsatserna, som riksdagen för några år sedan genomförde, ha importörerna kommit i ett sämre läge. Man kan också mycket väl tvista om, huruvida ett så pass högt skydd är nödvändigt för tobaksmono-
polet — det skall jag erkänna. Jag får emellertid på samma gång bekänna, att det förvånar mig i allra högsta grad, att kritik av en tullförhöjning i den svenska näringens intresse skall komma just från herr Lithander.

Ang.
ändringar i
förordningen
ang. stats-
monopol å
tobaks-
tillverkningen
(Forts.)

Ang.
ändringar i
förordningen
ang. stats-
monopol å
tobaks-
tillverkningen.
(Forts.)

Herr **Röing**: Herr talman! Jag kan, herr förste vice talman, knappast tänka mig möjligheten att det kan råda minsta tvekan om att riksdagen, i händelse den bifaller utskottets hemställan, icke därmed klart och tydligt skulle hava uttalat att riksdagen anser, att genom det förslag, som monopolbolaget framställt, alla rimliga anspråk på ersättning enligt 1914 och 1924 års riksdagsuttalanden äro uppfyllda. I bevillningsutskottets motivering på sida 9 finnes nämligen följande uttalande: »Därest en dylik överenskommelse kommer till stånd, anser utskottet, att bolaget helt fullgjort de särskilda förpliktelser mot tobakshandlandena, varå riksdagen år 1924 liksom år 1914 häntytt.» Jag är övertygad om, att herr statsrådet delar min åsikt, att detta uttalande är så tydligt och klart, som man överhuvud taget kan begära. Jag kan icke tänka mig, att det efter ett godkännande av nämnda motivering kan framställas några ytterligare krav från minuthandlarnas sida tillfölje de uttalanden, som gjordes vid 1914 och 1924 års riksdagar.

Herr **Lithander**: Herr talman! Jag begärde ordet, när herr statsrådet fällde det yttrandet, att alla tidigare löften till tobakshandlarna i och med detta beslut skulle vara uppfyllda. Om den uppfattningen är riksdagens och herr statsrådets, finns det även en annan part, som kan ha en annan uppfattning. Jag vill också vördsamt hemställa till herr statsrådet, att när den parten ger till känna sin uppfattning, herr statsrådet skall beakta de synpunkter, som från det hållet komma att framställas — och jag är övertygad om att herr statsrådet kommer att göra det.

Herr statsrådet förvånade sig över att jag, som gillade handels frihet, opponerade mig emot, att tobaksmonopolet i direkt konkurrens med dem som omhänderha ifrågavarande näringsutövning — den enda som de kunna ägna sig åt — säljer tobaksvaror och sålunda enligt min mening gör ett avsteg från det första avtalet på området, enligt vilket monopolet skulle *tillverka* varor men icke *sälja* dem. Därigenom har man, enligt min åsikt, träffat anordningar, som till sist kunna medföra det resultat, att vederbörande kastas ur sädeln eller att man åtminstone försvårar näringsutövningen för dem. Herr statsrådet måtte ha en annan uppfattning än jag om handels frihet: jag skulle vara fullkomligt belåten, om herr statsrådet ordnade det så, att samma förmåner, som komma Havannamagasinet till del, även beviljades de övriga tobakshandlarna. Då är handels frihet genomförd såsom jag anser riktigt.

Till slut sade herr statsrådet, att det är underligt, att herr Lithander har något emot en tullförhöjning. I allmänhet har jag icke det. Men jag vill göra den erinringen, att det förvånar mig, att ett monopol, som sätter sådana pris som här skett, skall behöva tillgripa den tullförhöjning, vilken gång efter annan förvägrats de fria näringsutövarna.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1927 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift; samt

nr 18, i anledning av väckta motioner om användandet av ett vid ombyggnad av det militära epidemisjukhuset i Boden inbesparat belopp.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Anderson i Storegården, som yttrade: Herr talman! Vid den tid *Interpellation.* då staten begynte sin mera omfattande verksamhet för landsbygdens elektrifiering ställdes stora förhoppningar på de fördelar i ekonomiskt och socialt hänseende, som härigenom skulle komma att beredas jordbruk och andra näringsföretag på landsbygden. Så sent som år 1917 framhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 juni bl. a., »att vår landsbygds förseende med elektrisk kraft är en angelägenhet av största vikt. Genom en rationell elektrifiering av landsbygden skulle uppenbarligen avsevärda fördelar beredas dess befolkning och näringsliv.» Dessa förhoppningar hava emellertid icke gått i uppfyllelse, dels på grund av kristidens höga utbyggnadskostnader, men också i hög grad på grund av de dyra och obekväma taxor, som vattenfallsstyrelsen tillämpat vid sin landsbygdsdistribution av elektrisk energi, och vilka direkt motarbetat elektricitetens popularisering.

De ekonomiskt otillfredsställande förhållanden, som i regel äro rådande inom de elektriska distributionsföretag på landsbygden, vilka äro anslutna till statens kraftnät, hava så ofta framhållits såväl inom som utom riksdagen, att en utförligare redogörelse härför i detta sammanhang kan anses överflödig.

I anledning av de klagomål, som framförts från statens kraftverks landsbygdsabonnenter, erhöll dåvarande statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet den 22 februari 1924 Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla sakkunniga för verkställande av utredning rörande de taxor å elektrisk kraft, som vattenfallsstyrelsen tillämpar vid sin landsbygdsdistribution och till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande, vartill utredningen kunde giva anledning. De sakkunniga avlämnade sitt yttrande den 5 februari 1925 och konstatera därvid det bekymmersamma ekonomiska läge, varuti landsbygdselektrifieringen kommit, och framhålla å sid. 21 bl. a.:

»Emellertid visas i den ovan omtalade utredningen, att lantbrukets räntabilitet för närvarande är relativt svag, varav följa icke obetydliga svårigheter att prestera de för elektrifieringsomkostnaderna erforderliga kontantbeloppen, även i fall, då elektrifieringen under normala förhållanden är räntabel. Särskilt synes jordbrukets betalningsförmåga vara svag i Mellansverige. Att klagomålen över höga elektrifieringskostnader blivit särskilt framträdande just i Mellansverige kan därför anses förklarligt. — — — — — En strävan hos vissa av de enskilda konsumenterna att söka undandraga sig sina förbindelser till distributionsföreningarna samt en obenägenhet för nyanslutning eller ökning av energikonsumtionen och därmed av de nedlagda kapitalens utnyttjande torde kunna spåras och är att anse som en direkt följd av den rådande ogynnsamma ekonomiska situationen.»

Slutligen hemställa de sakkunniga: »att vattenfallsstyrelsens taxa för landsbygdsdistribution fastställas till

Bygdenätsavgift, beräknad till 2 kr. per tariffenhet och fastställd som en årlig avgift för en period av minst 10 år framåt.

Effektavgift för den under viss valfri subtraktionsgräns uttagna effekten, utgående med 250 kr. per kw-år.

Energiavgift för den över subtraktionsgränsen uttagna energien, utgående med 7 öre pr kwh.

Vidare få sakkunniga med hänvisning till vad yttrats å sid. 40 hemställa, att det belopp av 4 milj. kr., varmed vattenfallsstyrelsens anläggningskostnader för landsbygdsdistributionen överstiga anläggningarnas nuvarande värde, måtte avskrivas.»

Interpellation.
(Forts.)

De sakkunnigas utredning synes i stort sett vara anlagd såsom ett försvar för vattenfallsstyrelsens taxepolitik. Vid jämförelse mellan styrelsens och privata kraftverks pris på energien skulle man önskat en mer ingående undersökning rörande förklaringen till att Sydsvenska kraftaktiebolaget med fördel kan sälja elektrisk energi till taxor, som resultera i ett kraftpris för förbrukarna till ungefär *hälften* av styrelsens.

De sakkunniga hade även utarbetat en s. k. industritaxa för elektriska distributionsföreningar. Alla distributionsföreningar arbeta nämligen icke under likartade förhållanden. Inom vissa föreningar utgöras abonnenterna huvudsakligen av lantbrukare, inom andra av utövare utav småindustri och hantverk. Inom åter andra, omfattande exempelvis stations- och villasambhällen, är energiförbrukningen av ännu en annan karaktär.

Tydligt är, att distributionsföreningar, som arbeta under helt olika förhållanden, icke böra tvingas in under en och samma tariff, utan att flera, efter olika förhållanden avpassade taxer måste införas, varigenom en utveckling av olika bygders naturliga kynne och egenart möjliggöres.

De vid sakkunnigas sammanträden tillkallade ombuden för de elektriska distributionsföreningarna föreslogo också införandet av nyssnämnda av sakkunniga på ett visst stadium under behandling varande industritaxa. Anledningen till att sakkunniga emellertid icke ansågo sig kunna förorda även industritaxan, torde hava varit motstånd från vattenfallsstyrelsens sida, som fruktade att, om distributionsföreningarna medgäves alternativt val mellan ovannämnda subtraktionstaxa och en industritaxa, de givetvis skulle välja den, som för dem vore ekonomiskt fördelaktigast, vilket skulle resultera däruti, att, innan energiförbrukningen hunne ökas genom införandet av de nya taxorna, någon minskning i vattenfallsstyrelsens inkomster skulle bli följden.

Ett dylikt åskådningssätt visar bristande affärssinne. Erfarenheten visar, att nedsättning och införandet av ändamålsenliga taxor, så snart härigenom nya möjligheter till omsättning skapas, medför ökad förbrukning.

Från Sydsvenska kraftbolagets verksamhet föreligga intressanta resultat i detta avseende. Icke nog med att bolaget ger sina abonnenter valfrihet mellan olika taxor, det t. o. m. hjälper sina abonnenter att välja den för dem billigaste taxeformen, övertygat om att den taxa, som bäst anpassar sig efter abonnentens behov, bäst tillgodoser en ökad utveckling av energibehovet och således i längden är fördelaktigast för bolaget. Resultatet härav har också blivit, att de olika taxorna på ett lyckligt sätt bidraga till att sammanlagra belastningen, så att redan på bygdelinjen vid en resulterande belastning på några hundra kilowatt utnyttjningstider för den absoluta maximieffekten erhållas på 2.500 timmar och däröver, varigenom kraftleverantörens vinst väsentligt ökas.

Intressant är även ett annat fall från Sydsvenska kraftaktiebolagets verksamhet. År 1924 införde bolaget en betydlig taxesänkning å sin landsbygdsdistribution. Detta har enligt vad jag erfarit medfört en så kraftigt ökad energiförbrukning, att prisnedsättningen resulterat i icke förlust utan i *vinst* för bolaget redan under år 1925.

Jag anser det nödvändigt, att de elektriska distributionsföreningarna erhålla möjlighet att inköpa kraft efter en industritaxa, om de skulle föredraga en dylik framför den nu föreslagna subtraktionstaxan.

Särskilt torde observeras, att de sakkunniga vid dryftande av olika taxer ej observerat, att vattenfallsstyrelsen genom överdirektör Borgqvist redan år 1917 påpekat ändamålsenligheten av en industritaxa för landsbygdsdistributionen.

I ett föredrag om »Statens åtgärder för landsbygdens elektrifiering» vid lantbruksakademiens sammankomst den 16 april 1917 meddelar överdirektör

Borgqvist bl. a., att vattenfallsstyrelsen levererar i allmänhet kraft från tertiärstationerna till följande taxor: *Interpellation.*
(Forts.)

- A. Enligt kilowattimmemätare med pris av 25 öre per kilowattimme under kvällen efter arbetsdagens slut och 10 öre per kilowattimme under övrig tid. Den brukar resultera i ett pris av 69 kr. pr kw eller 51 kr. per hkr och år.
- B. Enligt maximimätare kombinerade med kilowattimmemätare med följande pris:
- 1) En årlig anslutningsavgift av 250 kr.;
 - 2) Ett årligt grundpris av 80 kr. per maximalt uttagen kilowatt;
 - 3) En förbrukningsavgift av 1.75 per kilowattimme.

Den senare taxan skulle enligt herr Borgqvist med den korta utnyttjningstid, 600 timmar, som beräknades vid lantbruk ställa sig dyrare, eller c:a 15.5 öre, än den förra, som skulle resultera i 11.5 öre per kilowattimme. Vore utnyttjningen större, såsom exempelvis i ett villasamhälle med omkring 1,000 timmar, skulle priset per kilowattimme bli lägre med B-taxan. I det tryckta referatet säges 4.27 öre, men detta beror tydligen på ett misstag, då priset i verkligheten ej skulle bli lägre än c:a 10 öre per kilowattimme.

Vattenfallsstyrelsen hade vidare enligt vad som vid samma tillfälle meddelades under övervägande att införa ännu en taxa av industrityp, särskilt lämpad för lantbruksnät, och herr Borgqvist deklarerade, att enligt hans mening »det är en dylik taxa av industriell typ, som i längden blir den lämpligaste för byggedistributionen».

Vidare meddelades att vattenfallsstyrelsen i en tryckt promemoria lämnade vissa upplysningar bl. a. huru stora kostnaderna för elektrifieringen bliva. Som bekant hava dessa beräkningar ej motsvarat verkligheten. I promemorian gives vidare tydligt till känna, att erforderligt kapital för anläggningarnas utförande kan anskaffas genom belåning av de s. k. andelsreverserna. Härigenom torde vattenfallsstyrelsen ej kunna fritagas från ansvaret för att ha uppmuntrat den stora upplåning under tider med god penningtillgång, som sedermera visat sig betungande att förränta och amortera.

Sedan kristiden avlöst den skenbara högkonjunkturen, har det visat sig att elektrifieringen medfört oanade svårigheter. Ej nog med att de stora lånen kräva synnerligen betungande kostnader, utan de avgifter för den elektriska energien, som under de föregående åren voro överkomliga, hota numera att hindra den ännu ofullständiga elektrifieringen och framtvinga på sina ställen åter lokomobilerna, oljemotorerna och fotogenlamporna.

Vattenfallsstyrelsen har vägrat införa en s. k. industritaxa men däremot vidtagit vissa jämkningar på den s. k. 1923 års rabatt-taxa, som erbjudits i stället för den gamla 10- och 25-öres taxan.

Det synes mig sålunda uppenbart att vattenfallsstyrelsens taxepolitik utvecklats annorlunda än som av överdirektör Borgqvist och vattenfallsstyrelsens egna P. M. förespeglats och i strid mot de direktiv riksdagen lämnade i sin förenämnda skrivelse nr 302 den 9 juni 1917, där det bl. a. framhålles: att landsbygdens elektrifiering, som i vissa fall kan framstå som en mindre god affär, måste betraktas vara ej blott ett enskilt utan även ett allmänt intresse. Vid ett närmare studium av berörda skrivelse framgår även, att riksdagens avsikt var att landsbygden i största möjliga utsträckning skulle elektrifieras, även där sådan elektrifiering ej kunde förväntas mera omedelbart giva ett i statsekonomiskt avseende gynnsamt resultat.

Framför allt synes mig emellertid anledning föreligga att fästa uppmärksamheten vid den möjlighet till ökad kraftkonsumtion och därmed följande

Interpellation. ökad vinst för kraftleverantören, som ett införande av billigare och ändamåls-
(Forts.) enliga taxor ävensom en rationell kraftförsäljningspolitik skulle medföra.

Omedelbara åtgärder synas därför böra vidtagas för att göra den genom statens försorg utförda landsbygdselektrifieringen ekonomisk, ej blott för de många mindre näringsidkare, som beröras av densamma, utan även för staten själv såsom företagare.

Erforderliga åtgärder i sådan riktning torde vara: dels genomförande av de ytterligare jämkningar uti 1923 års rabatt-taxa, som föreslagits av den s. k. taxekommittén, dels införande av en taxa av industrityp, som ger abonnenterna möjlighet att genom en längre utnyttningstid vinna lägre kraftpris med valfrihet för abonnenterna beträffande dessa taxor.

Med stöd av vad jag sålunda anfört, anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande spörsmål:

Kan det förväntas åtgärder från herr statsrådets sida för åstadkommande av billigare och ändamålsenligare taxor för statens kraftverks landsbygdsabonnenter?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 3, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 9, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till hospital och asyler jämte en i ämnet väckt motion;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsbidrag till istandsättande av Falkenbergs tullbro;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återställande av deposition till säkerhet för fullgörande av stadgade villkor för koncession å järnvägsanläggning från Klintehamn till Klintebys och Snögrinda; och

nr 22, i anledning av väckt motion angående inlösning av stamaktierna i aktiebolaget Vin- och spritcentralen;

sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, dels ock i ämnet väckta motioner;

sammansatta stats- och jordbruksutskottets memorial, nr 3, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lönereglering för vissa professorer m. fl.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om åtgärder för tryggande av inhemsk sockerbetsodling och sockerindustri ävensom Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av rubrikerna 159 och 160 för oraffinerat socker i gällande tulltaxa;

nr 8, i anledning av väckt motion om skyldighet för försäkringsbolag att

lämna taxeringsmyndigheterna uppgift å till bolagets agenter utbetalad provision; och

nr 9, i anledning av väckt motion angående beskattning av jordvärde eller jordvärdestegring;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 11, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; och

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till pension för extra provinsialläkaren K. Lindhé; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner om åtgärder för åstadkommande av samarbete mellan pensionsnämnd och fattigvårdsstyrelse; och

nr 3, i anledning av väckt motion om avvägbringande av lagstiftning, syftande till ett organisatoriskt sammanförande av kommunernas barnavård, fattigvård och pensionsväsen m. m.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Kloo</i>	under	8 dagar fr. o. m.	den 17 febr.,	
» <i>Bergström</i> i Bäckland	»	11	»	» 15 »
» <i>Svensson</i> i Grönvik	»	7	»	» 15 »
» <i>Johansson</i> i Kälkebo	»	3	»	» 15 »
» <i>Uddenberg</i> i Varberg	»	6	»	» 15 »
» <i>Forssell</i>	»	9	»	» 22 » och
» <i>Jönsson</i> i Revinge	»	3	»	» 14 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.20 e. m.

In fidem
Per Cronvall.